

Września i powiat w czasach Polski Ludowej

Szkoły podstawowe i przedszkola

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni

Przedszkole Tonsilu przy ulicy Gnieźnieńskiej (pocz. I. 70. XX w.)

Po okresie okupacji hitlerowskiej Szkołę Powszechną we Wrześni otworzył 7 lutego 1945 roku, jej kierowniczką została Stefania Kryślakówna. Nauka, początkowo tylko dla starszych dzieci, odbywała się w budynku przy ulicy Jedności (Zamkowa, Harcerska), bo gmach przy ulicy Szkolnej był zajęty przez Rosjan. 19 marca szkoła została rozdzielona na męską pod kierownictwem Bronisława Kowalczyka i żeńską pod kierownictwem Stefanii Kryślakówny. Całością wrześnińskiej oświaty kierował już wtedy, i dalej do 1949 roku, ostatni przedwojenny wrześniński inspektor szkolny Karol Janowski. Do 14 lipca 1945 roku (w warunkach wrześnińskich tylko pięć miesięcy) trwał rok szkolny 1944/1945, następny już w całej Polsce rozpoczął się 4 września 1945 roku; we Wrześni w całości nowej organizacji szkół powszechnych. Utworzono trzy szkoły koedukacyjne, każda z własnym obwodem szkolnym. Szkoły powszechne nr 1 i 2 znajdowały się przy ulicy Jedności (obecnie Harcerskiej), szkoła nr 3 w budynku gimnazjum i liceum. Gmach szkolny przy ulicy Armii Czerwonej (Szkolna) uruchomiono dla uczniów dopiero 26 lutego 1946 roku. Zajęły go dwie szkoły powszechne, obie pod kierownictwem przedwojennych kierowników – nr 1 Tomasz Kądziołki i nr 3 Zygmunta Lepperta. Szkoła nr 2 pod kierownictwem Stefanii Kryślakówny pozostała w budynku przy ulicy Jedności, ale do 1951 roku pod nową nazwą Szkoły TPD (Towarzystwa Przyjaciół Dzieci) i pod nowym kierownictwem Stefania Tuhego przeniesiona została do budynku liceum.

Budynku przeznaczonego w ostatnich latach II RP dla Powszechnej Szkoły im. Strajku Dzieci Wrześnińskich przy

ulicy Wojska Polskiego nie zdołano oddać do użytku przed wybuchem wojny. Na objęcie go w posiadanie liczyła SP nr 2, ale władze miasta w marcu 1950 roku podjęły decyzję o wypożyczeniu budynku na okres trzech lat szkolnictwu zawodowemu. Szkoła Podstawowa nr 2 (TPD) już nigdy nie otrzymała budynku przy ulicy Wojska Polskiego, a formalnie sprawę załatwiono w 1955 roku.

Trzy szkoły podstawowe (SP nr 1, SP nr 2 i SP nr 3) z wydzielonymi obwodami, a od roku 1970 także czwarta szkoła (SP nr 4) dla dzieci opóźnionych w nauce, funkcjonowały we Wrześni do połowy lat 80. Po przekształceniu SP nr 2 w Szkołę TPD przeżyła ona poważny kryzys. Na rok szkolny 1951/1952 zapisało się do niej 159 dzieci, a na rozpoczęcie roku szkolnego przybyło tylko 64. Tak zareagowali rodzice dzieci na nachalną propagandę o „wychowaniu świeckim”. Później jednak, jak się wydaje, SP nr 2 nie różniła się programowo od pozostałych szkół i liczba uczniów powoli wzrastała, choć do roku szkolnego 1960/1961, ostatniego przed oddaniem nowego gmachu, szkoła ta była we Wrześni najmniejsza. Decydujący wpływ miała na to jej sytuacja lokalowa. W 1958 roku wybudowany został przy budynku SP nr 1 i 3 pawilon dydaktyczny, w którym SP nr 2 umieściła swoje klasy od I do IV, starsze klasy uczyły się nadal w budynku liceum.

Lata 50. charakteryzowały się znacznymi zmianami kadrowymi w szkołach, w tym także na stanowiskach kierowników szkół. W SP nr 1, po ostatecznym odejściu Tomasz Kądziołki do liceum, stanowisko kierownika krótko piastowali kolejno Edward Pyszka (1949-1950), Władysław

Grześkowiak (1950-1952) i Stefan Węgierkiewicz (1952-1955). Kolejni – Janina Pacyńska (1955-1965), a szczególnie Henryk Graczyk (1965-1990) sprawowali swoje funkcje znacznie dłużej. W SP nr 2 po Stefanie Tuheym (1951-1953) stanowisko kierownika objął Stefan Wojcieszak (1953-1963), a po nim Zygmunt Fil (1963-1973) i Bogdan Sieradzki (1973-1993). Kierownikiem SP nr 3 przez długie lata był Zygmunt Leppert (1945-1954 i 1958-1972), z przerwą, kiedy stanowisko to piastowali kolejno Adeła Rupowa (1954-1956) i Wilhelm Rup (1956-1957). Kolejnym kierownikiem (dyrektorem) SP nr 3 był Jan Malski (1972-1975).

25 września 1960 roku wmurowano uroczystie kamień węgielny pod nowy budynek Szkoły Podstawowej nr 2 Pomnika Tysiąclecia im. Dzieci Wrześnińskich przy ulicy Kościuszki. Otwarcie szkoły w obecności ministra obrony narodowej gen. Mariana Spychalskiego nastąpiło 3 września 1961 roku. Nowy budynek tylko na krótko poprawił sytuację szkolnictwa podstawowego w mieście. SP nr 2 stała się we Wrześni szkołą największą i dysponującą najlepszymi warunkami (m.in. salą gimnastyczną), ale też szybko przepelnioną, a SP nr 1 i 3 nadal mieściły się w jednym budynku. Kolejny nowy budynek szkolny dla SP nr 3 przy ulicy Kosynierów otwarto uroczystie 11 października 1969 roku. W 1972 roku szkoła uzyskała imię Mikołaja Kopernika. Wpływ na organizację szkół podstawowych w mieście (i powiecie) miały reformy administracyjne z lat 1973-1975. W roku szkolnym 1975/1976 SP nr 3 stała się Zbiorczą Szkołą Gminną, a jej dyrektorami byli kolejno Roman Łukaszewski (1975-1984) i Kazimierz Tomaszewski (1984-1993).

W roku szkolnym 1970/1971 pojawiła się we Wrześni Szkoła Podstawowa nr 4. Załączek tej szkoły, przeznaczony dla uczniów nieradzących sobie w nauce, powstał już w 1964 roku w postaci łączonej klasy specjalnej II-III przy SP nr 1, a potem kolejnych klas przy SP nr 3. Organizatorkami klas specjalnych były Janina Pacyńska i Halina Bąbol. Szkoła nie posiadała własnego obwodu szkolnego i przyjmowała także dzieci z sąsiednich wsi. Pierwszym dyrektorem SP nr 4 była Helena Pawlik (1970-1991).

W roku szkolnym 1986/1987 oddany został do użytku nowy gmach szkolny przy ulicy Słowackiego dla nowej Szkoły Podstawowej nr 5. Jej pierwszym dyrektorem była Maria Dębicka (1986-1993). W pierwszym roku pracy nie było w szkole wszystkich poziomów klas i w związku z tym uczyło się w niej tylko ponad pięćset uczniów. „Pełny wymiar” uzyskała w roku 1988/1989 i posiadała wówczas ponad 1200 uczniów.

Reforma administracyjna z 1950 roku spowodowała likwidację stanowiska inspektora szkolnego. Jego kompetencje przejęli kierownicy Wydziału Oświaty Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, którymi w latach 1950-1953 byli kolejno Władysław Woroninowa i Henryk Pluciński. W 1953 roku przywrócono inspektorat szkolny i przetrwał on aż do pierwszej reformy samorządowej w III Rzeczypospolitej w 1990 roku. Inspektorami szkolnymi byli w tym okresie: Bolesław Jachimczyk (1953-1963), Franciszek Burzyński (1963-1975), Jan Malski (1975-1984) i Jan Izdebski (1984-1990). Inspektoratowi szkolnemu podlegały w zasadzie tylko szkoły podstawowe i przedszkola.

Po okresie okupacji uruchomiono też przedszkola. 15 lipca 1945 roku, wrześnińskie Siostry Miłosierdzia uruchomiły przedszkole w budynku ochrony przy ulicy Armii Czerwonej (Szkolnej). Była to wówczas jedyna (i niepaństwowa) placówka przedszkolna w mieście. Siostry zakonne prowadziły ją do roku 1952, kiedy zostały stamtąd przemocą usunięte. W budynku ochrony władze oświatowe urządziły (państwowe) Przedszkole nr 2. W marcu 1950 roku utworzono Przedszkole TPD, mieszczące się najpierw w (nieistniejącej już dziś) willi cukrowni niedaleko dworca kolejowego, a później przeniesiono je jako Przedszkole nr 1 do budynku (po szkole zawodowej) przy ulicy 3 Maja 4. Usunięte z budynku ochrony siostry szarytki prowadziły tzw. ochronkę (nazywaną też kapliczką), nieposiadającą jednak statusu przedszkola, w domu parafialnym przy farze. We wrześniu 1956 roku ruszyła budowa zakładowego przedszkola przy Zakładach T-10 (L-10, Tonsil), przy ulicy Gnieźnieńskiej, które jako Przedszkole nr 3, oddano uroczysto do użytku 8 marca 1958 roku. Przez następnych prawie dwadzieścia lat sieć przedszkoli w mieście nie zmieniła się, jedynie w latach 1967-1968 przeprowadzono gruntowną przebudowę budynku przedszkolnego przy ulicy 3 Maja. Po przebudowie Przedszkole nr 1 jako pierwsze otrzymało nazwę własną – Słoneczko. Wyż demograficzny i podejmowanie pracy zawodowej przez coraz większą liczbę kobiet był w latach 70. przyczyną uruchomienia od 1 lutego 1976 roku kolejnego Przedszkola nr 4 pod nazwą Miś Uszatek w nowym budynku przy ulicy Kilińskiego. W tym czasie nazwy własne uzyskały Przedszkole nr 2 – Plasterki i Przedszkole nr 3 – Mali Przyrodnicy. Lata 80. charakteryzowały się dalszym wzrostem potrzeb opieki przedszkolnej dla dzieci, dlatego 6 października 1981 roku otwarto uroczysto na Osiedlu Tysiąclecia przy ulicy Słowackiego kolejne – w nowym budynku – Przedszkole nr 5 – Bajka. Następną placówką przedszkolną było otwarte w 1985 roku Przedszkole nr 6 – Pszczółka Maja przy ulicy (obecnie) Zielonogórskiej na osiedlu Sławno. W tym samym czasie na przedszkole przeznaczono adaptowany specjalnie dla tych potrzeb budynek dawnej bursy gimnazjalnej przy ulicy Słowackiego, który ostatecznie w 1986 roku stał się siedzibą kolejnego Przedszkola nr 7 – Leśne Ludki.

Marian Torzewski

